

**התשובה הכללית והפרטית - מקורות**

ד"ר חזות גבריאלי

1. אין תשובה יותר גדולה מהטקסטים הנפלאים של התפילות של ימים נוראים. התפילות של ימים נוראים משום מה אינן עוסקות בתשובה אלא בהמלכת ה', "שיעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם", "כי זוכר כל הנשכחות אתה", "ועל המדינות בו יאמר איזו לחרב איזו לשלום, איזו לרעב איזו לשובע...". זו"א שההתעסקות האמיתית שלנו היא בעצם: "כל בני בשר יקראו בשמך להפנות אליך כל רשעי ארץ. יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך, תשבע כל לשון."

**2. דברים פרק ל**

(א) והיה כי יבאו עליך פלהדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבתי אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחתי קונך אליה שמה:

(ב) ושבתי עד יקונך אליה ושמת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך:

(ג) ושב יקונך אליה את שבויה ורחמך ושב וקבצך מפליהעמים אשר הפיצתי קונך אליה שמה:

(ד) אם יהיה גדחך בקצה השמים משם יקבצך יקונך אליה ומשם יקחך:

(ה) והביאך יקונך אליה אל הארץ אשר ירשו אבותי וירשתה והיטבת והרבת מאבתי:

(ו) וגל יקונך אליה את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יקונך אליה בכל לבבך ובכל נפשך למען תחיה:

(ז) ונתן יקונך אליה את פליהאלות האלה על איביך ועל שונאיך אשר רדפוך:

(ח) ואתה תשוב ושמת בקול יקונך ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום:

(ט) והויתר יקונך אליה בקלו מעשה ידך בפרי בטןך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטבה כי ישוב יקונך לשוב עליך לטוב פאשריש על אבתיך:

(י) כי תשמע בקול יקונך אליה לשמר מצותיו וחקתיו הכתובה בספר התורה הגה כי תשוב אלי יקונך בכל לבבך ובכל נפשך:

**3. הרב קוק זצ"ל, על התשובה**

"העמיד יגלה את הפליאות של גבורת התשובה, ויהיה גילוי זה מעניין את העולם כולו באין-ערוך הרבה יותר מכל החזיונות המפליאים, שהוא רגיל לראות בכל מרחבי החיים והמצואות. והתגלות חדשה זו תמשוך את לב הכל בפליאתה עד כדי להשפיע על כולם מרוחה, ואז יקום העולם לתחיתו האמיתית, ויחדל החטא, ויבוער רוח הטומאה, והרשעה כולה כעשן תכלה." (אורות התשובה ה, ז)

"גם מתוך החול יגלה הקודש, וגם מתוך החופש הפרוץ יבוא העול האהוב. עבותות זהב ישתרגו ויעלו גם מתוך השירה החופשנית. ותשובה מזהירה תצא גם מתוך הספרות החיצונית. זאת תהיה הפליאה העליונה של חזון הגאולה. יגמל זה הציף, יפרח הפרח, יבושל הפרי, וידע העולם כולו כי רוח הקודש מדבר בכנסת ישראל בכל תנועות רוחה, וסוף הכל הוא לתשובה המביאה רפואה וגאולה לעולם." (שם יז, ג)

"יש תשובה מכוונת נגד חטא מיוחד או חטאים רבים. והאדם שם חטאו נוכח פניו, ומתחרט עליו ומצטער על אשר נוקש בפח החטא, ונפשו מטפסת ועולה, עד שהוא משתחרר מהעבדות החטאית." (אורות התשובה, פרק ג)

"וישנה עוד הרגשת תשובה, סתמית כללית. אין חטא או חטאים של עבר עולים על ליבו, אבל בכלל הוא מרגיש בקרבו שהוא מדוכא מאוד, שהוא מלא עוון, שאין אור ד' מאיר עליו, אין רוח נדיבה בקרבו, ליבו אטום, מידותיו ותכונות נפשו אינן הולכות בדרך הישרה והרצויה, הראויה למלאות חיים הגונים לנפש טהורה, השכלתו היא גסה, רגשותיו מעורבבים, בקדרות וצימאון שמעורר לו גיעול רוחני. מתבייש הוא מעצמו, יודע הוא כי אין אלוה בקרבו, וזאת היא לו הצרה היותר גדולה, החטא היותר איום." (שם)

"מתוך מרירות נפשית זו באה התשובה כרטייה של רופא אומן. הרגשת התשובה ועומק ידיעתה, סמיכותה הגדולה בעומק הנפש, בסתר הטבע, ובכל חדרי התורה, האמונה והמסורת, בכל כוחה היא באה וזורמת מתוך נפשו. ביטחון עוז ברפואה, בתחייה הכוללת, שהתשובה מושיטה לכל הדבקים בה, מעביר עליו רוח חן ותחנונים." (שם)

"מרגיש הוא, ובכל יום ויום שעובר עליו, בהסכמת תשובה עילאה וכללית זו, הרגשתו נעשית יותר בטוחה, יותר מחוורת, יותר מוארה באור השכל, ויותר מתבארת על פי יסודי תורה. והנה הוא הולך ונוהר, פני הזעם חלפו, אור רצון בא וזורח. הוא מתמלא עוז, עיניו מתמלאות אש קודש, לבבו כולו נטבל בנחלי עדנים, קדושה וטהרה חופפות עליו. אהבה אין קץ מלא כל רוחו, נפשו צמאה לד', וכמו חלב ודשן תשבע מצמימאונה זה גופו. רוח הקודש מקשקשת לפניו כזוג והא מבושר שנמחו כל פשעיו, הידועים ושאינם ידועים, ושהוא נברא מחדש בריה חדשה, שכל העולם כולו וכל העולמים התחדשו עימו, והכול אומר שירה, חדות ד' מלא כל." (שם)

#### 4. חוצפה ותשובה, הרב קוק זצ"ל

"החוצפא דעקבתא דמשיחא באה מפגי שהעולם הוכשר כבר עד כדי לתבוע את ההבנה איך כל הפרטים הם מקושרים עם הכלל, ואין פרט בלתי מקושר עם הגודל הכללי יכול להניח את הדעת." (אורות התשובה ד, י)

"ואם היה העולם עוסק באורה של תורה במדה שתתגדל הנשמה הרוחנית עד כדי הכרת הקישור הראוי של הפרטים עם הכללים הרוחניים, היתה התשובה, ותיקון העולם, הבא איתה ועל ידה, מופיעה ויוצאה אל הפועל. אבל כיוון שההתרשלות גרמה, שאור תורה פנימית, הטעון רוממות וקדושה עצמית, לא הופיע בעולם כראוי, באה התביעה של סידור חיים כאלה, שהפרטים יהיו מובנים במובן הכלל, בזמן כזה שהגמר של גילוי האור וסלילת הדרך להבנה זו עדיין לא בא, ומזה באה ההריסה הנוראה." (שם)

"ואנו מוכרחים להשתמש בתרופה העליונה שהיא הוספת כוח בכישרון הרוחני, עד אשר הדרך איך להבין ולשער את הקישור של כל ענייני הדעות והמעשים התורניים עם הכלל היותר עליון יהיה דבר המובן והמוצע בדרך ישרה על פי הרגשות הנפשות השכיחות." (שם)

#### 5. קיצור שולחן ערוך סימן כט, סעיף טו

הרואה את חברו שחטא, או שהלך בדרך לא טוב מצוה להחזירו למוטב, ולהודיעו שהוא חוטא במעשיו הרעים, שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך. והמוכיח את חברו, בין בדברים שבינו לבינו, בין בדברים שבינו לבין המקום, צריך להוכיחו בינו לבין עצמו, וידבר לו בנחת ובלשון רכה, ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו, להביאו לחיי עולם הבא. וכל שאפשר בידו למחות, ואינו מוחה, הוא נתפס בעון זה, כיון שהיה אפשר לו למחות.

#### 6. אורות הקדש ב' עמ' שיז

"רז התנועות העכשוויות מתברר בזה, שהקודש עצמו, אור העולם, העומד למעלה מהטבע, מהגופניות והחברתיות, תובע הוא מהעולם בכלל ומישראל הפזור והשבור בפרט, את הדקיון (המשפט) של הטבע, הפשטות, הבריאות הנורמליות שבחיים, בהרגשה, בשכל, בהתפעלות. מתקרבים אנו אל כל תביעות הטבע, מתלכלכים אנו בזוהמתו, אין מוצא להגן כי אם על ידי הארות גדולות, על ידי הופעות נשמתיות אלהיות, מגלות רזי עליון, מודיעות האגור בסתרי חושך" (אורות הקדש ב' עמ' שיז).

#### 7. ישעיהו פרק נה

(ו) דַרְשׁוּ יְקֹקֶק בְּהַמְצֵאוֹ קְרָאָהוּ בְּהִיטּוֹ קְרוֹב: (ז) יַעֲזֹב רֶשַׁע דַּרְפּוֹ וְאִישׁ אֶנּוּן מִחֻשְׁבֹּתָיו וְיִשָּׁב אֶל־יְקֹקֶק וְיִרְחַמְהוּ וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ בְּיִרְבָּה לְסִלּוֹחַ: (ח) כִּי לֹא מִחֻשְׁבֹּתַי מִחֻשְׁבֹּתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי נְאֻם יְקֹקֶק:

#### 8. בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה ח

לתורה שקדמה לברייתו של עולם, דאמר ר"ש בן לקיש שני אלפים שנה קדמה התורה לברייתו של עולם, הה"ד (משלי ח) ואהיה אצלו אמון וגוי ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנים, דכתיב כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול הוי הזאת ידעת מני עד וגוי, התורה יודעת מה קודם לברייתו של עולם אבל אתה אין לך עסק לדרוש...

#### 9. רמב"ם הלכות תשובה פרק א, הלכה א

כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בודון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישבו מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגוי והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה